

АНОТАЦІЯ

Жукова А. Р. Формування лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (01 Освіта/Педагогіка). – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2024.

В умовах намагання України інтегруватися до європейського простору набувають актуальності питання підготовки студентської молоді, яка б відповідала загальноприйнятим європейським стандартам. А тому, виникає необхідність вивчення та аналізу європейського досвіду щодо формування у студентів лідерських якостей та компетентностей. Адже, відповідно до сучасних вимог, які висуваються до підготовки студентів у країнах Європи, необхідно забезпечити не лише опанування студентами професійними знаннями та вміннями, а й розвинути в них лідерські якості й сформувати лідерські компетентності, які в майбутньому допоможуть їм бути конкурентоспроможними, цілеспрямованими, дозволять побудувати успішну кар'єру та працювати на благо своєї держави. Лідерство передбачає спрямованість до бажаного майбутнього, втілення власного бачення, стратегічне мислення та готовність до змін. У сучасному діловому світі, де конкуренція жорстка і умови постійно змінюються, лідерство набуло особливого значення. Майбутні фахівці повинні вміти витримати тиск великих змін та зберегти свою конкурентоспроможність в нових умовах.

Заклади фахової передвищої освіти є тією ланкою, де має активно відбуватися процес підготовки майбутніх фахівців-лідерів та формування у них лідерських якостей. Зважаючи на те, що професійне зростання та становлення у багатьох аспектах пов'язане з наявністю лідерських якостей та здібностей, під час навчання у закладах фахової передвищої освіти та закладах вищої освіти майбутнім фахівцям необхідно прищеплювати прагнення до постійного

самовдосконалення, формувати бажання досягти оптимального результату і професійного успіху, а також забезпечувати умови, які сприятимуть розкриттю у студентів лідерського потенціалу та формуванню у них лідерських компетентностей. Згідно із державною програмою розвитку закладів фахової передвищої освіти, у цих освітніх закладах майбутні фахівці мають набути здатності ефективно реагувати на світову тенденцію переходу від індустріальної моделі розвитку до інформаційної, яка спричинює зміни змісту, мети, завдань та функцій діяльності сучасного фахівця. А це, своєю чергою, вимагає належної підготовки фахівця-професіонала, який, окрім фахової підготовки, має володіти розвиненими лідерськими якостями. З огляду на це, ми переконані, що проблема формування лідерських якостей у студентів закладів фахової передвищої освіти є актуальною для детального розгляду та дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше* розроблено модель формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців у сфері транспортних технологій, що інтегрує основні характеристики процесу, зокрема: цілі, завдання, підходи, зміст, форми, методи, засоби, результат, спрямовані на підвищення рівня сформованості лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортної галузі. Модель формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців з транспортних технологій спроектовано на процес підготовки цих фахівців, покликаний донести до здобувачів освіти суть лідерства, його роль та значення у сучасному світі, особливо у професійній сфері, пояснити сутність фундаментальних трансформацій, що переживають сучасні організації та їх лідери, обґрунтувати головні причини невдач сучасних лідерів у світлі нової цивілізаційної парадигми та ін.

Встановлено організаційно-змістові особливості формування лідерських компетентностей саме майбутніх фахівців транспортних технологій, здійснено аналіз галузевого стандарту, охарактеризовано факультатив, спецкурс та тренінг як способи формування лідерських компетентностей.

У роботі удосконалено критеріальне оцінювання рівня сформованості лідерських компетентностей, запропоновано комплексний аналіз мотиваційного

потенціалу, когнітивно-операційних здібностей та індивідуально-характерологічних чинників.

Уточнено сутність і структуру лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій.

Практичне значення дослідження полягає в удосконаленні методів та засобів розвитку лідерства майбутніх фахівців, які можуть використовуватися закладами фахової передвищої освіти при розвитку лідерських компетентностей студентів. Ключовим педагогічним методом перевірки ефективності розробленої моделі лідерських компетентностей майбутніх фахівців з транспортних технологій виступав педагогічний експеримент, що проводився у 2020-2023 навчальних роках у Львівському коледжі транспортної інфраструктури Національного університету «Львівська політехніка». У рамках експерименту запропоновано факультативний спецкурс «Школа лідерства», розроблений з урахуванням ефективних підходів із застосуванням інтерактивних методів навчання. Розроблений та впроваджений в освітній процес комплекс інноваційних вправ і завдань, використаних у факультативному спецкурсі «Школа лідерства» для студентів спеціальності «275 Транспортні технології (за видами)».

Запропоновані в дисертації рекомендації можуть слугувати основою для укладання навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін, розробки програм навчання та підвищення кваліфікації, спрямованих на ефективне формування лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортних технологій.

Упроваджений факультативний курс «Школа лідерства» націлений на забезпечення студентів знаннями та практичними навичками, необхідними для ефективного лідерства. Він поєднує теоретичний виклад матеріалу з вправами, що дозволяє студентам глибше усвідомити свій лідерський потенціал і сприяє розвитку критичного мислення, самоаналізу та комунікативних навичок. *У ході експериментального дослідження доведено, що* впровадження факультативного курсу «Школа лідерства» сприяє підвищенню рівня сформованості лідерських

компетентностей у майбутніх фахівців, що підтверджується статистично значущою різницею між даними вибірок експериментальної та контрольної груп. *Установлено*, що надзвичайно важливо створювати спеціальні ситуації, в яких студенти матимуть змогу реалізувати свій лідерський потенціал, а також розвивати свої лідерські якості та здібності. Студенти, які проходять цей курс, отримують можливість розвивати свої лідерські компетентності через різноманітні активності, наприклад, мотиваційні тести, есе, інтерактивні завдання та дискусії. Використання цього курсу в освітньому процесі дає можливість студентам краще орієнтуватися в світі сучасних транспортних технологій, де лідерські якості є вирішальними для успішної кар'єри. Завдяки курсу, студенти набувають компетентностей, які допомагають їм бути більш конкурентоспроможними на ринку праці, підвищуючи їх шанси на успіх у своїй професійній діяльності. Результати проведеного дослідження переконливо засвідчують, що бути фахівцем XXI століття означає володіти необхідним арсеналом професійних умінь, інноваційних навичок та лідерських компетентностей.

Робота містить комплекс кількісних та якісних методів наукового дослідження, спрямованих на всебічне вивчення проблем формування лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортних технологій. У межах дослідження проведено опитування шляхом анкетування, результати якого аналізовані з використанням статистичних методів, включаючи критерій Фішера для оцінки сформованості лідерських компетентностей. Також застосовано графічні методи для наочної інтерпретації та порівняння результатів експериментального дослідження у вигляді графіків та таблиць.

Крім цього, у роботі використані загальнонаукові методи пізнання, зокрема теоретичні: міждисциплінарний синтез і системний аналіз наукової літератури з лідерства, педагогіки та психології для визначення базових концепцій та теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми. Абстрагування та конкретизація використовувались для визначення ключових

елементів процесу формування лідерських якостей, а методи проектування застосовувались для розробки організаційно-педагогічних умов навчання.

Ключові слова: *компетентності лідерські/професійні, навички, уміння, здатності, лідерські якості, лідерство, зміст/методи навчання, викладач-коуч, майбутні фахівці, когнітивні процеси, критичне мислення, освітні потреби, інтереси студентів, майбутні працівники транспортних технологій.*

ABSTRACT

Zhukova A. R. Formation of leadership competencies in future transport technology specialists. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the Doctor of Philosophy degree in specialty 011 Educational, pedagogical sciences (01 Education/Pedagogy).– Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2024.

In the context of Ukraine's efforts to integrate into the European space, the issue of preparing students in accordance with widely accepted European standards becomes relevant. Therefore, it is necessary to study and analyse the European experience in the development of leadership qualities and competences of students. According to the modern requirements of student education in European countries, it is necessary to ensure not only the acquisition of professional knowledge and skills by students, but also the development of their leadership qualities and formation of leadership competences, which will help them to be competitive and purposeful, and enable them to build successful careers and work for the benefit of their country.

The process of educating future leaders and developing their leadership skills should be actively pursued in higher education institutions. Given that professional growth and development in many aspects is linked to the presence of leadership qualities and skills, future professionals should be instilled with the desire for continuous self-improvement, the desire to achieve optimal results and professional success, and conditions should be created that will help students to unleash their leadership potential and develop their leadership skills while studying at higher education institutions. According to the State Programme for the Development of Vocational Higher Education Institutions, these educational institutions should enable future professionals to effectively respond to the global trend of transition from an industrial development model to an information model. This leads to changes in the content, purpose, tasks and functions of a modern professional. And this, in turn, requires the proper training of a professional who, in addition to professional training, must have developed leadership skills. Considering the above, we are convinced that

the problem of developing leadership qualities in students of professional higher education is relevant to study and research.

The scientific novelty of the study is the development of the model of formation of leadership skills of future specialists in the field of transport technologies, which integrates the main features of the process, in particular: goals, objectives, components, forms, methods, means, approaches aimed at improving the level of leadership skills of future specialists in the field of transport technologies. The main task of the model of formation of leadership skills of future specialists of transport engineering is to convey to students the essence of leadership, its role and importance in the modern world, especially in the professional sphere, to explain the essence of fundamental changes undergone by modern organisations and their leaders, to justify the main reasons of failure of modern leaders in the light of the new civilisational paradigm, etc. This thesis investigates organisational and content-related features and content of management skills development of future traffic engineers, analyses industry practise, and describes optional, special courses and training methods of management skills development.

The work improves the criterion-based assessment of the level of mastery of leadership competencies, offers a comprehensive analysis of motivational potential, cognitive and operational abilities, and individual and characterological factors. The study is a clarification of the nature and structure of the leadership competencies of future transport technology specialists.

This study has **practical implications** for universities as they develop leadership skills for future professionals. The key pedagogical method for testing the effectiveness of the developed model of leadership skills of future transport technology specialists was a pedagogical experiment conducted in 2020-2023 at the Lviv College of Transport Infrastructure of the Lviv National Polytechnic University. As part of the experiment, using innovative pedagogical approaches and interactive teaching methods, a special optional course "School of Leadership" was offered.

The recommendations proposed in the dissertation can serve as a basis for the development of education and training programmes aimed at the effective formation of leadership competencies in future transport technology specialists.

A set of innovative exercises and tasks used in the optional special course "School of Leadership" for students of specialisation "275 Transport Technologies (by type)" was developed and implemented in the educational process, developing a set of necessary skills and abilities, acquiring knowledge that contributes to the development of leadership competencies important for the formation of a fully developed leader in the modern professional environment. It aims to provide you with knowledge and practical skills for effective leadership. It combines theoretical learning with active exercises, enabling students to gain a deeper understanding of their leadership potential and promoting the development of critical thinking, self-analysis and communication skills. These skills are key to leading and succeeding in many different contexts. The experimental study proved that the implementation of the optional course "School of Leadership" contributes to the improvement of the level of leadership competences of future professionals, which is confirmed by a statistically significant difference between the data of the experimental and control groups. It has been found that it is extremely important to create special situations in which the students are able to realise their leadership potential and to develop their leadership skills and abilities. Through a variety of activities, including motivational tests, essays, interactive tasks and discussions, students on this course are given the opportunity to develop their leadership skills. The use of this course in the educational process enables students to better navigate the world of modern transport technologies, where leadership skills are crucial for a successful career. The course will provide students with skills that will help them to be more competitive in the job market and will increase their chances of career success. The results of the study clearly show that becoming a 21st Century professional means being equipped with the necessary arsenal of professional, innovative and leading skills.

The thesis **contains** a set of quantitative and qualitative research methods aimed at comprehensively studying leadership development in future transport professionals.

As part of the study, a questionnaire survey was conducted, the results of which were analysed using statistical methods, including Fisher's criterion for assessing the formation of leadership competencies. Graphical methods were also used to visually interpret and compare the results of the experimental study. The results were presented in the form of graphs and tables.

In addition, general scientific cognition methods, particularly theoretical approaches such as interdisciplinary synthesis and systematic analysis of leadership, pedagogy and psychology literature, were used to define the basic concepts and theoretical underpinnings of the problem. The key elements of leadership development have been identified through abstraction and specification, and the organisational and educational conditions for learning have been developed through design methodologies.

Keywords: *general/professional competences, skills/abilities, abilities, leadership qualities, content/methods of teaching, teacher-coach, leadership, future specialists, cognitive processes, critical thinking, learning needs, student interests, future transport technology workers.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

I. Статті, в яких опубліковано основні наукові результати

- 1) Жукова А. Компетенції. Лідерська компетенція. Наукові інновації та передові технології. Серія : Державне управління; Серія : Право; Серія : Економіка; Серія : Психологія; Серія : Педагогіка. – 2021. – № 1. – С. 172–180.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2021-1\(1\)-172-180](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2021-1(1)-172-180)
- 2) Жукова А.Р. Теоретико-методологічні аспекти формування лідерської компетенції у студентів// «Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:журнал. 2021. No 5(5) 2021. С. 902
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-310-322](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-310-322).
- 3) Zhukova A. R. Leadership in the student collective : [Electronic document] University Library at a New Stage of Social Communications Development : Conference Proceedings : UniLibNSD-2021Changing Roles : From Information Providers to Educators : [Scopus]. – 2021. – No.VI. – P. 139–144. – Текст: англ. мовою – Режим доступу : [http : //unilibnsd.diit.edu.ua/article/view/248504/247402](http://unilibnsd.diit.edu.ua/article/view/248504/247402) [222]
DOI: https://doi.org/10.15802/unilib/2021_248504
- 4) Жукова А. Р. Виховання лідерської компетентності у контексті національно-патріотичного виховання у студентів коледжу / Анна Робертівна Жукова // Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки. – 2022. – Вип. 21. – С. 40–52.
DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-40-52](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-40-52).
- 5) Жукова А. Сучасні концепції та підходи до формування лідерських компетенцій у закладах фахової передвищої освіти. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2022. – Вип. 36. – С. 78–84.
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2022.36.11554>

- 6) Жукова А. Тренінг як засіб формування лідерської компетенції у студентів коледжу / Анна Жукова //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського –2022. – Вип.1 – С.17–24.[65]
DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2022-1-2>.
- 7) Сулим В. Т., Жукова А. Р. Методичні підходи щодо формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій. Наукові інновації та передові технології. Серія : Управління та адміністрування; Серія : Право; Серія : Економіка; Серія : Психологія; Серія : Педагогіка. – 2023. – №14. – С. 1078–1088.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-1078-1088](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-1078-1088)
- 8) Жукова А. Особливості організації та проведення педагогічного експерименту як основного інструменту дослідження лідерської компетенції у студентів / Анна Жукова // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2023. – Вип.38. – С. 97–104.
DOI: <https://doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11857>
- 9) Жукова А. Р. Концепція формування лідерських якостей студентів. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2023. – Вип. 1. – С.195–200.
DOI: [10.31376/2410-0897-2023-1-51-195-200](https://doi.org/10.31376/2410-0897-2023-1-51-195-200)
- 10) Жукова А. Педагогічні аспекти формування лідерських компетентностей у здобувачів вищої освіти. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка /– Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. – Вип. 71. Том 1. – С.349-353.
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-52>

II. *Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації*

- 1) Жукова А. Р. Види виховних занять для формування лідерської компетентності. Сучасні аспекти модернізації науки : стан, проблеми, тенденції розвитку : [Електронне видання] : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. дистанційно : у рамках Видавн. групи «Наук. перспективи», 7 верес. 2021 р., Київ–Бухарест (Румунія) / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. – Київ; Бухарест : ГО «ВАДНД», 2021. – С. 105–110. – Режим доступу : <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-13.pdf>
- 2) Жукова А. Концепція національно-патріотичного виховання та тематика виховних заходів в умовах воєнного стану у фаховому коледжі. Організація роботи класного керівника в умовах воєнного стану : [Електронне видання] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 31 жовт. 2022 р., Запоріжжя. – Запоріжжя : НМЦ ПТО у Запорізькій області, 2022. – С. 92–95 .
- 3) Жукова А. Лідерська компетенція як одна із soft skills («м'які навички») студента-фахівця XXI століття : [Електронний документ] / Анна Жукова // Гуманітарний корпус: зб. наук. статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії. –2022. – Вип. 43. – С. 126–132.–Режим доступу: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36890/gum_43.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=126
DOI:10.24919/2308-4863/64-2-61
- 4) Жукова А. Роль керівника групи у вихованні лідерського потенціалу сучасної молоді у коледжі. Розвиток професійної освіти регіону : інновації та перспективи : [Електронне видання] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 21 квіт. 2022 р., Запоріжжя. – Запоріжжя : НМЦ ПТО у Запорізькій обл., 2022. – С. 106–109. – Режим доступу : <http://zmk.zp.ua/pdf/tez2022.pdf>
- 5) Жукова А. Роль національної ідеї у виховному процесі для формування лідерської компетентності у студентів фахового коледжу // Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу : вітчизняний та зарубіжний

- досвід : [Електронне видання] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 жовт. 2022 р., Львів / за заг. ред. О. М. Ієвлева. – Львів, 2022. – С. 29–31.
- 6) Жукова А. Формування лідерської компетенції майбутніх фахівців // Сучасна освіта : стратегії та технології навчання : зб. наук. праць / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі; [редкол. : Шапран О. І., Шапран Ю. П., Онищенко Н. П. ; наук. ред. О. І. Шапран]. – Переяслав : Домбровська Я. М., 2022. – обкл. : Сучасна освіта : стратегії та технології навчання молоді та дорослих. – С. 105–109.
- 7) Жукова А. Аналіз лідерських компетенцій для майбутніх фахівців транспортних технологій. Пріоритетні напрями модернізації освіти : досвід, реалії, перспективи : зб. наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 квіт. 2022 р., Дрогобич / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. – Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. – С. 63–66.
DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2022-1-2>
- 8) Жукова А. Актуальні аспекти формування лідерських компетенцій у здобувачів освіти в умовах змішаного навчання. Модернізація змісту професійної освіти в умовах євроінтеграції України-2023 : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. онлайн, 30 берез. 2023 р., Київ / упоряд. : Ю. М. Сафонов та ін.– С. 152–159.
- 9) Жукова А. Освітні практики STEAM-освіти та проведення тренінгів для розвитку лідерської компетенції у студентів. STEAM-освіта : від теорії до практики : матеріали «круглого столу», 24 берез. 2023 р., Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – С. 264–270.
- 10) Жукова А. Заняття з іноземної мови у закладі вищої освіти як чинник формування лідерської компетенції у студентів. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. – 2023. – Вип. 42.– С. 36–48.
DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2023-42-03>
- 11) Жукова А. Інформаційні технології навчання у процесі формування лідерських компетенцій. Застосування інформаційних технологій у

підготовці та діяльності сил охорони правопорядку : [Електронне видання] : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 15 берез. 2023 р., Харків. – Харків, 2023. – С. 108–109. – Режим доступу : [http : //kinf.nangu.edu.ua/since_files/Doc/tezMNPК_2023.pdf#page=108](http://kinf.nangu.edu.ua/since_files/Doc/tezMNPК_2023.pdf#page=108).

- 12) Жукова А. Роль електронних засобів навчання у формуванні лідерських компетенцій. Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору : світовий та вітчизняний вимір : [Електронне видання] : тези доповідей III Міжнар. наук. конф., 27 жовт. 2023 р., Львів. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – С. 63–68. – Режим доступу : [https : //pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/ZBIRNYK-tez-2023.pdf](https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/ZBIRNYK-tez-2023.pdf)
- 13) Жукова А. Р. Формування лідерських якостей у виховному процесі в гуртожитку. Цілісний підхід у психології та соціальній роботі : теорія та практика : [Електронне видання] : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю), 24 лют. 2023 р., [Кропивницький] / за заг. ред. Л. В. Ключек, Є. В. Гейко. – Кропивницький : ЦДУ, 2023. – С. 117–120. – Режим доступу : [https : //cusu.edu.ua/images/stories/news_2023/pedfak/02/27-02-18-16/Tezi_24.02.23_psihology.pdf](https://cusu.edu.ua/images/stories/news_2023/pedfak/02/27-02-18-16/Tezi_24.02.23_psihology.pdf)

III. Праці, які додатково відображають зміст дисертації

- 1) Жукова А. Р. Виховання майбутніх лідерів та сталий розвиток. Філософсько-психологічні аспекти духовності сталого розвитку людства : [Електронне видання] : зб. тез VII Міжнар. наук.-практ. конф., 20 квіт. 2022 р., Львів / за ред. Л. В. Рижак; відп. за вип. Н. І. Жигайло, Ю. В. Максимець. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. – С. 75–76. – Режим доступу : [https : //lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Zbirnyk_20.04.2022.pdf](https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Zbirnyk_20.04.2022.pdf)
- 2) Бушко Г. О., Шаргун Т. О., Жукова А. Р. Інноваційні підходи до процесу моніторингу освіти в Україні та Болгарії : [Електронний документ] Інноваційна педагогіка. – 2022. – Вип. 50, т. 1. – С. 187–190. – Режим доступу : [http : //www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_1/50-1_2022.pdf](http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_1/50-1_2022.pdf)

- 3) Жукова А. Особливості підготовки дисертацій у воєнний час : [Електронний документ] ; Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах військового стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 30 верес. 2023 р., Львів. – Торунь : Ліха-Прес, 2023. – С. 56–58. – Режим доступу : <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/226/5537/12389-1> [54]
DOI:<https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-16>
- 4) Жукова А., Загалюк Н., Яворська Ю., Гриновець О. Цикл тренінгів «Школа лідерства» для здобувачів освіти фахової передвищої освіти як спосіб формування лідерської компетенції. Інновації в освіті : проблеми, тенденції та перспективи розвитку : [Електронне видання] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 21 квіт. 2023 р., Запоріжжя. – Запоріжжя – Чернівці : НМЦ ПТО у Запорізькій області : Видавн. дім «Букрек», 2023. – С. 183–191. – Режим доступу : [http : //nmc-pto.zp.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zbirnyk-materialiv-stysnuto.pdf](http://nmc-pto.zp.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zbirnyk-materialiv-stysnuto.pdf) .
- 5) Шаргун Т. О., Жукова А. Р., Горошко-Яровик Л. І. Особливості комунікативної методики у викладанні іноземної мови як один з ефективних способів розвитку лідерських компетенцій у здобувачів освіти. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2023. – Вип. 1. – С. 237–241.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.237-241>
- 6) Шаргун Т., Жукова А. Основні принципи комунікативної методики викладання іноземної мови для формування лідерських компетенцій здобувачів вищої освіти. Scientific research in the modern world : [Електронне видання] : The 9th International scientific and practical conference, 28–30 June, 2023, Toronto. – Toronto (Canada) : Perfect Publishing, 2023. – Р. 292–297. – Режим доступу : <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/SCIENTIFIC-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-28-30.06.23.pdf>

- 7) Мішкурова І., Жукова А. Особливості формування лідерської компетенції у курсантів військових закладів освіти та здобувачів освіти цивільних закладів освіти на заняттях з іноземної мови. Сучасні філологічні і методичні студії : проблематика і перспективи : [Електронне видання] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти, 20 квіт. 2023 р., Харків / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол. : Ю. Д. Бойчук (голов. ред) та ін.]. – Харків, 2023. – С. 127–129. – Режим доступу : <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/12a9ca15-557a-43e9-83db-1cc6b2a4944f/content>
- 8) Щерба О. В., Жукова А. Р. Сучасні підходи та методики до формування лідерських компетентностей на заняттях з іноземної мови із здобувачами освіти першого рівня вищої освіти у військових закладах освіти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». – Острог : Вид-во НаУОА, 2023. – Вип. 19(87). – С. 107–110.
DOI: 10.25264/2519-2558-2023-19(87)-107-110